

ОДЕСА В МІЖКУЛЬТУРНОМУ СЛОВ'ЯНСЬКОМУ ПРОСТОРІ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра української літератури

Філологічний факультет університету в м. Білосток (Польща)
Кафедра філологічних досліджень Схід-Захід
Білостоцького університету

Одеський Літературний музей

**ОБРАЗ ОДЕСИ
В СЛОВ'ЯНСЬКИХ ЛІТЕРАТУРАХ**
Перша Міжнародна наукова конференція

ПРОГРАМА

12–13 вересня 2013 року

Одеса – 2013

Нечасто наукові конференції викликають настільки живий відгук наукового товариства та широке зацікавлення в громадськості, як форум, що зібрався в Одесі 12–13 вересня 2013 року. Його визначальними якостями були представницькість, солідність, універсальність та актуальність проблематики. У рамках конференції вчені з кількох країн вели зацікавлену дискусію про роль і місце Одеси в слов'янських літературах та в ширшому, світовому культурному контексті. Предмет розмови, слід

зазначити, цілком поважний, що й викликало інтерес не лише науковців, що представляють різні гуманітарні й соціальні науки, а й регіональних товариств та засобів масової інформації.

На два вересневі дні Одеський літературний музей, де проходили засідання конференції, став центром жвавого й неформального обміну думками. Такий форум забезпечила *Перша Міжнародна наукова конференція «Образ Одеси в слов'янських літературах»*. Заслуга її організації належить кафедрі української літератури Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. А співорганізаторами конференції виступила кафедра філологічних досліджень «Схід — Захід» Білостоцького університету (Польща), що координувала стратегічні питання та забезпечила широке представництво учених із дружньої Польщі, а також Одеський літературний музей, який не тільки люб'язно надав приміщення для засідань, а й залучив свій на-

уковий потенціал та коло зацікавлених одеситів-краєзнавців. Варто особливо наголосити на неоціненному персональному вкладі у справу організації конференції двох її натхненників і промоутерів — професора Наталії Павлівни Малютіної з Одеського національного університету та професора Ярослава Маріуша Лавського з Білостоцького університету. Завдяки їхнім зусиллям конференція була цікавою не тільки в офіційній її частині, а й стала приводом для цікавих зустрічей, знайомств, дружніх бесід та дискусій.

Без перебільшення можна сказати, що міжнародна наукова конференція «Образ Одеси в слов'янських літературах» стала подією в науковому житті кількох слов'янських країн. Від України в ній узяли участь науковці з Києва, Полтави, Черкаса, Ялти, Одеси. Від Польщі була солідна наукова команда у складі 30 дослідників з різних університетів Польщі (Варшава, Гданська, Люблін, Торунь, Білостока, Седльце, Слупська, Кракова). Представництво Росії забезпечували учені з провідних осередків (Москви і Єкатеринбурга); була доповідачка і з Білорусі (Гродно). Заочно, у форматі стендової доповіді-есею «Моя Одеса» відбулося знайомство з видатним кінорежисером, письменником, сценаристом, журналістом, продюсером, актором Едгардо Козарінськи (Аргентина). Стендову доповідь «Заздравный кубок Одессы — Айвазовському» підготувала також доктор філол. наук, проф. В. Науменко (Москва). Була представлена одеська тема і в болгарській культурі: доповідь надіслала доц. Олена Налбантова (Велике Тирново, Болгарія) і на секційному засіданні виступила проф. В. Колесник (Одеса). Таким чином, міжнародний формат був цього разу витриманий цілком переконливо, без натяжок з боку організаторів. І кількісний, і якісний склад учасників конференції, і велике закордонне представництво — ці фактори безпосередньо вплинули на характер заходу. Сфери дослідницьких зацікавлень учасників конференції (а їх було більше 80 осіб, серед яких 40 доповідачів мали науковий ступінь доктора філологічних наук) були досить широкими та визначили успіх цього наукового зібрання.

Особлива й урочиста атмосфера конференції «Образ Одеси в слов'янських літературах» була задана самими умовами

проведення заходу. Відкриття та пленарне засідання 12 вересня 2013 року відбувалися в золотій залі Палацу князя Гагаріна, який тепер є приміщенням Одеського літературного музею. Невимушена і творча розмова почалася з вітальних слів проєктора ОНУ імені І. І. Мечникова проф. В. М. Хмарського та декана філологічного факультету проф. Є. М. Черноіваненка. З ентузіазмом було сприйнято вітальну промову господині цього ошатного дому, директора Літературного музею Т. І. Ліптуги. Ці виступи містили живі роздуми над культурно-мистецьким феноменом Одеси, а враження та спогади аж ніяк не нагадували «протокольну» частину пленарного засідання.

Під час пленарного засідання присутні вислухали десять доповідей, що представляли різні національно-культурні аспекти славного минулого Одеси. Про роль портового міста в житті та творчості польських письменників Адама Міцкевича, Ігнація Крашевського, Генрика Сенкевича, Ярослава Івашкевича та інших розповідали гості з Польщі — професори Богдан Бурдзей (Торунь), Ева Навроцька і Магдалена Городецька (Гданськ), Тадеуш Сухарський (Слупськ), Йоланта Штахельська (Білосток), Матеуш Скуха (Краків). Про «дві Одеси» Валентина Катаєва, автобіографічну прозу Костянтина Паустовського та ліризовану прозу Івана Буніна говорили доповідачі з Росії — Марія Литовська (Єкатернбург), Наталія Полтавцева (Москва), а також проф. Валентина Силантьєва з Одеського національного університету. Українські ж сторінки культурного минулого міста, як-от феномен Одеської кінофабрики 1920-х років, творчість Михайла Жука, висвітлювали дослідники з України — доц. Валентина Саєнко (Одеса) та проф. Ярослав Поліщук (Київ).

Організатори Першої міжнародної наукової конференції «Образ Одеси в слов'янських літературах» передбачили зручний регламент роботи, в якому вдалося не лише заслухати різноаспектні виступи, а й обговорити їх, зупиняючись на найбільш цікавих та суперечливих аспектах. Таким чином, після загального пленарного засідання конференція продовжила роботу в трьох секціях, де було сконцентровано три найважливіші проблемні вузли обговорюваної одеської тематики. Секція I розглянула «Літературні образи Одеси в слов'янському пись-

менстві». У секції II було обговорено «Образ Одеси в уяві подорожуючих: тексти і контексти». А секція III зосередила увагу на характерній одеській міфології й міфотворчості та мала назву «Культурологічні міфи Одеси — Одеса як культурний палімпсест». Шкодували тільки за одним — що одночасно не можна було послухати доповіді, що були заплановані в різних секціях. Проте, за задумом організаторів, усі ці наукові тексти невдовзі побачать світ у великому томі матеріалів конференції, який планують видати в Білостоці (Польща).

Творчу атмосферу конференції забезпечило те, що її засідання (як пленарні, так і секційні) проходили в Одеському літературному музеї під патронатом і дбайливою опікою її директора Тетяни Ліптуги. Особлива аура Золотої зали, артсалону, зали з'їздів, зали війни, галереї надихали учасників на особливу творчу роботу і романтичне піднесення. До речі, гості з-за кордону відзначили цю особливість і почувалися дуже комфортно в таких шляхетних стінах Палацу Гагаріна.

Під час роботи конференції відбувся і ряд цікавих презентацій. Із захопленням дослідники з різних країн зустріли презентацію літературного альманаху Всесвітнього Клубу одеситів «Дерибасовская — Ришельевская». Головний редактор альманаху, «одесит зі стажем» Ф. Д. Кохрихт розповів багато цікавих історій про минуле і сучасне літературної Одеси. Також інтерес викликала ще одна презентація, яку провела провідний бібліограф зали мистецтв Одеської державної наукової бібліотеки ім. М. Горького Т. В. Щурова, яка представила ряд надзвичайно цікавих видань про літературне життя Одеси, в тому числі власну книгу, упорядником якої вона виступила, — «Благоухающий пепел. По страницам старой одесской периодики» (Одеса, 2009). Роботу всіх секцій супроводжували презентації слайдів, відеоматеріалів, заздалегідь підготовлених доповідачами. Цією справою майстерно керувала кандидат філол. наук І. Нечиталюк.

Упродовж двох днів — дванадцятого і тринадцятого вересня 2013 року — тривали гарячі дискусії та дружні бесіди, причому не тільки під час засідань, а й під час перерв чи вечірнього відпочинку. Разом з тим учасники конференції насолоджувалися

лися одеським простором, повітрям, морським бризом, всотували атмосферу музеїв і театрів міста. Можна сміливо твердити, що не тільки відтворювали у своїх доповідях образ Одеси у слов'янських літературах, а й водночас Одеса творила дійство у свідомості і душі кожного з присутніх. Саме цим вересневим свято науки запам'ятається надовго кожному з учасників конференції. Одностайною відтак була їхня ухвала про те, що розпочатий Першою міжнародною конференцією цикл треба продовжити, а за два чи три роки провести наступну подібну конференцію. У кожному разі, коло зацікавлених дослідників, які охоче розбудовуватимуть одеський «текст» у культурі, вже виразно визначилось, і це безперечний успіх організаторів — успіх, який має надихати на майбутні справи.

Наталія Малютіна, Ярослав Поліщук

Стаття надійшла до редакції 12 листопада 2013 р.